

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
Miercurea, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economul”,
„Făgeșana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănițerul”, „Hașegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Lucea-
fêrul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”,
„Poporul”, „Rucoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”,
„Unirea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărândeana” și „Zlăgheana”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12—, pe ½ an K 6—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VI.

Sibiu, 9 Ianuarie 1904.

Nr. 2.

Concurența.

Direcțiunea uneia dintre Băncile noastre asociate, ocupându-se cu decisiunile Conferenței Băncilor din 19 Octobrie a. tr., deodată cu declarațiunea de aderență la hotărârile luate, a comunicat Delegațiunii și dorința, ca să caute căi și mijloace pentru delăturarea inconvenientului, că unele dintre băncile asociate fac celorlalte o *concurență păgubitoare prin înființarea de filiale* în localități unde există deja institute de credit românesci.

Această reclamațiune ne îndeamnă, a ne ocupa de astădată mai de aproape de chestiunea concurenței între bănci în general și în deosebi de influența acestei concurențe asupra băncilor noastre și de mijloacele prin cari aceste se vor pute feri de urmările păgubitoare ale unei concurențe exagerate asupra mersului afacerilor lor.

Concurența în sine, din punct de vedere național economic, este o aparițiune de influență binefăcătoare asupra dezvoltării vieții economice, și astfel sub raportul intereselor economice generale ale poporului nostru, nu putem avea motive să combatem o concurență liberă și loială nici între băncile noastre. Căci o asemenea concurență regulează prețul banilor, împiedecă exploatarea poporului prin bănci cari abuzează de situațiunea lor privilegiată, îndeamnă institutele la dezvoltarea și perfecționarea organizațiunii lor prin reducerea cheltuelilor lor improductive și ne-trebuincioase și permite o circulațiune mai viuă a capitalului și plasarea lui în întreprinderi sănătoase și productive; astfel ea servește interesele economice ale poporului în condițiunile cele mai binefăcătoare și contribuie la întărirea lui economică.

Concurența însă, ori-cât de bine se prezintă în teorie, în viața *practică* are un mare

cusur: ea prea ușor și prea des mobilizează nu numai forțele economice sănătoase și bune, ci și cele nesănătoase și rele, cu alte cuvinte: ea prea ușor devine *iloială*, și atunci în rezultatele ei finale nu numai că își pierde influențele ei binefăcătoare asupra dezvoltării economice a poporului, ci de-a dreptul păgubesc interesele reale atât ale producătorilor cât și ale consumenților, și îi exploatează numai în favorul intereselor trecătoare ale unor speculanți iloiali, cari caută să profite de constelațiunile momentane, iar cât pentru viitor n'au alte considerațiuni decât devisa: „după noi potopul”.

Din această cauză cercurile chiămate a-veghia asupra dezvoltării și consolidării stărilor economice ale unui popor, au deadreptul datorința de a preveni și combate toate manifestațiunile unor asemenea porniri de exploatare. Aceasta este baza și rațiunea măsurilor luate aproape în toate statele culte în contra concurenței iloiale.

Dar' nu numai puterea statului, ci și acțiunea socială are datorințe în această direcțiune, și Asociațiunea Băncilor noastre, care dela început a pornit din punctul de vedere că are să ocrotească și spriginească nu numai interesele particulare ale singuraticelor institute asociate, ci totodată și interesele economice generale ale poporului, care a înființat și susține și în al cărui serviciu stau băncile noastre, — fără îndoială a împlinit numai o datorință, când a luat și chestiunea concurenței în programul ei

Spre a pute da acestei chestiuni o soluțiune corăspundătoare intereselor adevărate ale poporului nostru și ale băncilor noastre în general, va trebui să determinăm înainte de toate limitele între cari o concurență între institutele de credit românesci va pute avea influințe folositoare asupra dezvoltării stărilor noastre economice.

Să ne dăm seamă de situațiunea în care ne aflăm.

Băncile noastre, cel puțin în majoritatea lor preponderantă, — nu sunt și nu este permis să fie întreprinderi de pură speculațiune, pentru că în momentul în care s'ar pune pe această basă, nu ar mai avea rațiune să facem deosebire între bănci românești și străine. Institutele noastre financiare au fost create anume cu scopul de a servi interesele economice ale poporului nostru și astfel întru toate trebuie să-și întocmească lucrarea lor în conformitate cu cerințele acestor interese. Între asemenea întreprinderi nu poate fi justificat ca una sau alta dintre Băncile noastre să concureze în mod păgubitor pe celalalte numai din motive de pură speculațiune și numai spre a exploata situațiunea sa momentan mai favorabilă.

Aceste considerațiuni însă nu pot merge atât de departe, ca deoparte să recunoaștem unui institut dreptul exclusiv ca pe teritoriul său să poată exploata clientela sa prin împrumuturi scumpe și ca de altă parte să împedecăm alte institute ca să nu-și fructifice capitalurile disponibile. Pentru băncile noastre nu va fi greu a găsi calea de mijloc între aceste două extreme, cu atât mai virtos nu, pentru-că la noi deoparte, după cum am accentuat deja, băncile în cea mai mare parte nu au caracterul de întreprinderi pur speculative, iar' de altă parte nu numai că nu dispun de capitaluri atât de mari, ca să nu le poată plasa în afacerile lor normale și pe teritoriul lor propriu, ci în cea mai mare parte sunt silite a-și procura capital pe cale extraordinară (cum e d. e. reescomptul) ca să satisfacă cerințele clientelei lor.

O soluțiune care ține cont de toate considerațiunile și de toate interesele juste, vedem noi în hotăririle ce le au luat până acum Conferențele băncilor noastre în chestiunea concurenței și pe cari voim să le reamintim de astădată celor pe cari îi privesc.

Încă prima Conferență din 1898 și-a exprimat dorința (decis. Nr. 5, p. VI din 26 Ian. 1898), ca „fie-care institut reprezentat să stărue, încât este posibil, a rămâne cu operațiunile sale pe terenul acelor comune, cari naturalmente gravitează la acel centru, unde se află reședința institutului respectiv“. Tot în această chestiune Conferența III din Oct. 1902 s'a vădut îndemnată a declara în interesul publicului român care a înființat și susține băncile noastre, că ține de „nesănătos“ curentul de a înființa bănci rom. noue în localități unde avem deja institute bine consolidate, că „nu crede că asemenea acțiuni

ar pute contribui la consolidarea stărilor noastre economice, și că prin urmare nu poate aproba și sprijini decât fondarea acelor bănci românești noue, a căror înființare este reclamată și justificată prin interese reale ale poporului român din țară“ (Dec. Nr. IX).

Aceste hotăriri vor pute servi băncilor noastre ca o bună directivă, și dacă vor căuta să li-se conformeze, nu credem că se vor mai pute ivi în sinul lor conflicte din cauza concurenței

În condițiuni cu mult mai grave și îngrijitoare decât concurența ce băncile noastre își fac între olaltă, se presintă concurența ce li-se face în timpul mai nou în măsură tot mai mare de către institutele financiare străine, și mai ales de către cele din capitală, cari au început a institui agenturi în toate părțile țării și chiar și în comunele noastre rurale. Cercurile conducătoare ale băncilor noastre de sigur vor fi observat deja că împrumuturile acordate de ele se achită și convertesc în număr tot mai mare de băncile budapestane. și dacă aceste convertiri vor continua progresiv ca până aci, atunci băncile noastre în scurt timp își vor pierde partea cea mai bună a clientelei lor.

Această aparițiune atinge apoi interesele economice ale poporului nostru foarte de aproape, nu numai din cauza slăbirei institutelor noastre de credit, ci mai ales din motivul, că țărănimea noastră devine dependentă cu averea sa de cercuri cari nu cunosc și nu țin samă de slăbiciunile ei, cari nu sunt conduse de destulă bunăvoință pentru ea, și cari nu au nici un interes deosebit de a ocroti și conserva proprietatea românească în mâni românești.

Ultima Conferență a băncilor noastre a ținut samă și de aceste momente de mare importanță, și știind că singurul titlu sub care se fac și devin posibile convertirile împrumuturilor noastre prin băncile străine din capitală, este *diferința etalonului*, — a enunțat ca un advertisement la adresa băncilor noastre (în decisiunea Nr. X) că „Conferența se crede datoare a atrage atențiunea băncilor asociate la împrejurarea, că aceste vor pute întâmpina cu succes *concurența cu alte institute din țară*, numai în acel cas, dacă vor ține cont de schimbările ivite în situațiunea pieții de bani, și astfel vor servi atât interesele lor proprii, cât și ale clientelei lor, dacă atât în afacerile active, cât și în cele pasive *vor încerca să reducă treptat etalonul lor* amăsurat situațiunii actuale a pieții de bani“.

Cu satisfacție putem constata, că acest apel nu a rămas fără efect, căci dela ultima

Conferență încoace — după-cum se poate vedé și din anunțurile publicate în revista noastră, — un număr mai mare de bănci românești a și început a-și reduce etalonul. Dar' acest început în sine încă nu ne poate mulțămii; el trebuie continuat cu consecvență și pe întreaga linie, dacă e vorba să ne apărăm față cu o concurență care ia dimensiuni tot mai îngrijitoare și care în rezultatele sale finale ușor ar pute duce la nimicirea organizațiunii noastre financiare.

Intre împrejurările de astăzi cea mai rea politică pentru băncile noastre ar fi politica de dividende. Și nici nu suntem avertizați la ea. Capitalurile plasate în acțiunile băncilor noastre se rentează și până aci în condițiunile cele mai mulțămitoare; de aici înainte ținta noastră — dacă pricepem situațiunea și interesele noastre adevărate, — nu poate fi *urcarea* dividendei, ci numai asigurarea, *consolidarea* ei. Și acest scop îl vom ajunge cu mai multă siguranță dacă din produsul lucrării noastre viitoare vom face parte clienței prin reducerea etalonului și ne vom crea pe această cale cea mai puternică armă de apărare față cu concurența ce ni se face din afară.

Aceasta este rațiunea hotărîrii citate a ultimei conferențe, și ar fi de dorit ca toți pe cari îi privește, să o și înțeleagă.

Măsuri contra defraudărilor.

Un vechiu colaborator extern al lui „Magyar Pénzügy”, presidentul-director al unei bănci provinciale din țară, scrie în Nr. 53 al revistei amintite un interesant articol asupra modului cum s'ar pute prevenii mai cu efect defraudările la bănci, și ajunge la concluziunea că cel mai bun mijloc profilactic contra abuzurilor de tot felul este a concentra firele conducerii băncilor în mâinile unor specialiști cinstiți.

Astăzi nu ne mai lipsesc oamenii de specialitate, ca mai de mult, — se dice în articolul din chestiune — ei dispunem de numeroși specialiști cu bogate experiențe practice, culese în muncă sirguincioasă și onestă în curs de mai mulți ani; specialiști, cari pe lângă *conducerea faptică* fără responsabilitate, numai din motivul acela nu pot ajunge și la *conducerea nominală*, împreună cu responsabilitate, fiind că le stă în cale vanitatea ori interesul cutărui ori cutărui „matador local”.

Să nu se uite, că părerea ce dominează de prezent în judicatura noastră asupra responsabilității conducătorilor băncilor va trebui să se schimbe în curând. Pentru-că astăzi se consideră ca *imprejurare atenuantă* faptul, că directorul X nu s'a priceput la conducere și membrul din comitetul de supraveghiere la control, deci n'au putut împedeca defraudările. În fața acestei păreri stă însă *imprejurarea agravantă* că membrul din direcțiune X și membrul din comitetul de suprave-

ghiere Z de ce au primit un pctst, la care nu se pricep? Incetul cu incetul ne apropiem de timpul acela, când conducătorii și controlorii laici încă nu vor fi cruțați.

La conducerea institutelor de bani din provincie este de importanță și aceea, ca persoana conducătoare să se afle în timpul oarelor de birou în permanentă la institut; să vină în atingere cu publicul și să urmărească cu atențiune mersul afacerilor; căci dacă directorul umblă la pertractări, cercetează pe pacienți ori merge la biserică, înmormântări etc. atunci el se va pute informa asupra afacerilor aparținătoare competenței sale numai din informațiunile primite din cas în cas, și nici odată nu poate fi așa de fundamental orientat asupra afacerilor, ca atunci când le vede și observă toate nemijlocit.

Dacă unul ori altul dintre institutele provinciale nu poate avé director specialist, atunci cea mai acomodată persoană conducătoare este un comerciant bine reputat, care dispune de timp, fiind-că acesta trebuie să se priceapă la afacere deja în urma ocupațiunii sale, are *spirit de întreprindere* și este versat mai mult ori mai puțin și în contabilitate.

Chestiune de importanță, dar' durere puțin practică, este ca prim-contabilul institutului să poată participa la ședințele direcțiunii și să aibă vot consultativ în chestiuni de specialitate. Ședințele de direcțiune în care fără consultarea prealabilă a șef-contabilului ori tocmai contra acestuia, se hotăresc chestiuni cari taie în specialitatea prim-contabilului, devin adese-ori adevărate cuburi ale frecărilor personale.

Dacă hotărîrile aceste sunt contrare legii, statutelor, regulamentelor ori intereselor institutului, atunci ele nu se pot executa și animositățile încep. Dacă ca-surile se repetează direcțiunea laică începe a considera pe prim-contabilul de o *persoană sfătoasă*; nu cercetează aceea, că oare avut-a drept organul său de specialitate ori nu? ci contrarii șef-contabilului prezintă lucrul astfel, ca și când acesta ar voi să se ridice preste aceia, *care îi dau pâne*. Astfel nu arare-ori se întâmplă că poziția funcționarului perfect introdus în specialitatea sa, zelos și onest, devine insuportabilă. În lipsa unui director specialist, care să poată da direcțiunea și în chestiuni de specialitate, participarea șef-contabilului la ședințe este neconditionat de lipsă, în prima linie fiind că membrii direcțiunii așa au cea mai bună ocaziune a se convinge de capacitatea respectivului și a doua fiind-că în prezența organului specialist, pricepător și la conducere, direcțiunea nu va lua decisiuni neexecutabile.

De incheiere scriitorul articolului de care ne ocupăm repetă, că după o experiență de două decenii, convingerea lui este, că în fruntea institutelor de bani trebuie puse persoane *destul de oneste, ca ele însele să nu fure și înzestrate cu destule cunoștințe de specialitate pentru a pute împedeca pe alții de a fura*.

Din parte-ne credem că este de prisos a mai adăuga ceva la expunerile acestea; ideile cuprinse în acest articol dovedesc că scriitorul lui este un adânc cunoscător al stărilor dela băncile provinciale și noi nu putem decât să le recomandăm în atențiunea cercunilor conducătoare ale băncilor noastre. †

Controlul institutelor de bani.

Chestiunea cum ar trebui controlată administrația institutelor de bani din punctul de vedere al interesului public, este de un șir lung de ani foarte viu discutată nu numai la noi în țară, ci și în Austria și Germania. Părerile se divizează în 3 grupe, dintre cari fie-care are cam un număr egal de aderenți, și anume: una pretinde instituirea de *revisori din partea statului*, alta ca controlul să se exercite prin *revisori numiți de asociațiuni de ale institutelor de bani*, și în fine a treia grupă cere, ca fie-care institut de bani să organizeze un serviciu de control *independent*.

Toate trei organizațiile își au avantajile și des-avantagiile lor, din care cauză trebuie cercetat, care dintre cele trei forme de revisiuni, promite a fi mai eficace, respective la care dintre ele sunt contrabalansate mai puțin avantajile prin desavantajii. Căci în teorie poate să fie perfect atât controlul exerciat din partea statului și al asociațiunilor, cât și cel exerciat de fie-care institut în parte, în praxă însă nu totdeauna se validează aparatul bun în teorie, pentru că funcționarea lui dă de pedeci mai mult ori mai puțin nelămurabile.

Trebuie deci cercetate cele trei propuneri din punctul de vedere al *aplicabilității practice*; rezultatul acestei cercetări va fi, că vom ajunge la modalități, cu ajutorul cărora organizația mai puțin perfectă se va pute perfecționa, adică va deveni mai corespunzătoare scopului.

Revisorii de stat au mulți aderenți, partea cea mai mare a acestora însă nu o formează specialiștii în afaceri de bancă, ci laicii, câștigați pentru ideea revisorilor de stat prin articolele apărute asupra acestei chestiuni în ziare. Propagatorii acestei idei se provoacă în prima linie la faptul, că dacă statul are dreptul să suprainspecționeze în permanentă fabricile, din punctul de vedere al siguranței și salubrității publice, cu același drept poate, ba trebuie chiar, să controleze și institutele de bani, cari administrează depozite, fie acele institute comunale, pe acțiuni ori asociațiuni. După părerea partizanilor revisiunii de stat, cel mai mare avantaj al acestei instituțiuni ar fi că revisiunile se vor efectua prin specialiști absolut *independenți de institutele de bani* și imparțiali, iar' astfel de persoane pot fi numai revisorii de stat numiți de guvern și cari nu depind de bunăvoința institutelor de bani controlate.

Contrarii instituțiunii revisorilor de stat neagă înainte de toate, că statul ar avea dreptul să se amestece în afacerile interne ale institutelor de bani particulare; căci nici la fabrici nu controlează statul rezultatul financiar realizat de proprietarul stabilimentului; ci inspectorii industriali supraveghează numai, dacă se observă toate dispozițiunile luate în interesul sănătății și siguranței muncitorilor, — lucru pe care-l poate face statul, dacă ar fi de lipsă, și față de institutele de bani. Iar' ce privește valoarea controlului exerciat de stat, specialiștii se exprimă puțin favorabil. Revisorul de stat — care nu cunoaște clientela institutului ce are să controleze, — poate fi foarte ușor sedus, înscriindu-se în registre valori cari în realitate nu valorează nimic. Să fie numai contabilitatea precisă și să consune toate, și atunci revisorul de stat este perfect împăcat, pentru-că nu este în măsură de a censura adevărata valoare a singuraticelor active. În Austria caselle de păstrare stau sub controlul statului și casurile din Lemberg și Praga arată destul de evident că controlul acesta este fără valoare. Institutele de

bani, în ce privește controlul, nu se pot identifica cu caselle statului; la acestea din urmă nu se întâmplă transacțiuni, valoarea cărora o poate judeca numai un specialist, care cunoaște bine afacerea și persoanele; la caselle statului revisorul își poate face imediat o idee clară asupra situațiunii fie-cărei poziții introduse în registre, din care cauză acolo revisiunea numerică se poate efectua cu deplin succes. Să nu se știe deci, că revisiunea bună pentru caselle statului se poate aplica cu succes și la institutele de bani particulare, la cari scopul revisiunii este a constata în prima linie nu numai exactitatea cifrelor, ci și valoarea reală a înscrierilor din registre.

Revisiunea din partea asociațiunilor se validează în timpul din urmă tot mai mult, cu deosebire în Germania, și formează obiectul unui compromis între guvern și institutele contrare revisiunii de stat. De fapt asociațiunile casselor de păstrare și însoțirilor germane desvoaltă în privința aceasta mult zel, ba instituțiunea aceasta începe a se introduce și în Austria, intrucât asociațiunile casselor de păstrare germane din Bohemia, precum și asociațiunile casselor de păstrare cehe din Bohemia și Moravia deja au introdus acest fel de revisiune; iar' legea asociațiunilor din 10 Iunie 1903 îndreptătește de-adreptul asociațiunile însoțirilor economice de a introduce instituțiunea revisorilor, decretând revisiunile efectuate de asociațiuni de egale cu revisiunile de stat. La noi în țară a acceptat acest mod de revisiune mai întâiu *asociațiunea băncilor române* și mai în urmă asociațiunea institutelor de bani din Ungaria; ce rezultate se vor ajunge pe calea aceasta, va arăta viitorul.

Pentru valoarea revisiunii exercitate prin asociațiuni pledează împrejurarea, că dacă asociațiunea numește revisori oameni cu cunoștințe superioare, aceștia, ca specialiști perfect versați în afaceri de bancă, vor pute pătrunde mai adânc în misterele administrațiunii institutelor de bani, decât revisorii de stat; și dacă același revisor va cerceta mai de mult ori unul și același institut de bani, încetul cu încetul va ajunge în poziție de a cunoaște impregiurările și persoanele și astfel va fi în stare să supracentureze și valoarea singuraticelor părți de avere, de exemplu bonitatea cambilor. Revisiunea prin organe de ale asociațiunilor mai are și acel mare avantaj, că revisorul devine, cu deosebire la institutele de bani mai mici, mentorul personalului mai puțin introdus în cunoștințele de specialitate; poate da sfaturi bune cu privire la purtarea unei contabilități clare, curate și poate instrua și pe membrii comitetului de supraveghiere în ce privește agendele lor de control. Contrarii acestui sistem susțin din contră, că revisiunea aceasta nefiind obligatoare, chiar acele institute de bani nu vor usa de ea a căror administrație este mai neclară ori cari au ceva de ascuns.

Cumcă revisiunea prin organe de ale asociațiunii ar trebui făcută obligatoare după modelul legii însoțirilor din Austria, o recunosc și aderenții acestui sistem; și anume ar trebui decretat că acel institut de bani, care nu este membru al unei asociațiuni, care exerciază un control sistematic asupra membrilor sei, este obligat a se supune revisiunii de stat. Mai importantă este obiecțiunea, că după-ce la acest sistem de revisiune speșele au să le poarte singuraticele institute de bani, acestea, din considerațiuni de economie, vor usa numai de tot rar de revisorul asociațiunii, iar' o revisiune făcută la 2—3 ani odată nu plătesc nimic și nici decât nu va sta în calea abuzurilor. Acest desavantajiu l-ar pute delătura numai

legislațiunea, decretând, că *revisorii asociațiunii sunt obligați a revizui în fie-care an administrațiunea fie-cărui institut de bani aparținător asociațiunii, fără considerare dacă respectivul institut o cere aceasta ori nu.*

Revisiunea particulară, care este a treia dintre sistemele de control înșirate, consistă în instituirea revisorilor publici după modelul englez, obligându-se prin lege fie care institut de bani de a-și revizui registrele și bilanțul printr'un revisor public ales după plac. Cea mai însemnată obiecțiune adusă contra acestui sistem este, că revisiunea privată, chiar și când este obligatoare fiind o chestiune internă a institutului de bani și a revisorului ales, observările și propunerile revisorului nu ajung în publicitate, ba nici la cunoștința acționarilor. Direcțiunea care ia în primire raportul revisorului, îl poate folosi acela după plac, eventual îl pune ad acta. Inconvenientul acesta se poate încâtva delătura, decretându-se prin lege că raportul revisorilor publici referitor la bilanțul anual este a se ceti în întregime în adunarea generală; dar' direcțiunea poate să presinte acționarilor nespécialiști chiar și în cazul acesta raportul revisorului în o lumină mai favorabilă, decât cum este în realitate; ba, — ceea-ce în Anglia este notoric — direcțiunea poate chiar îndupleca pe revisor, veniturile căruia depind de bunăvoința direcțiunii, ca anumite lucruri mai neînsemnate să le retacă cu totul ori să le atingă numai în treacă în raportul său.

Din cele de pân'aci rezultă că revisiunea exerciată prin asociațiuni corăspunde mai mult exigențelor legate de revisiune, dar' numai în cazul acela, când ea este obligatoare și s'au luat dispozițiuni, ca să existe un organ central care să suprăcensureze lucrările revisorilor asociațiunii și să nu sufere ca obiecțiunile mai de importanță ale acestora să se dea uitării. Cu un cuvânt, activitatea asociațiunii trebuie să aibă sprijinul legislațiunii, care să ridice organismul social la nivelul unei instituțiuni publice. (După „Magyar Pénzügy“).

*
o

Anul economic 1903.

Nici când nu s'a esperiat pe terenul economic un contrast atât de mare între Ungaria și celelalte state, ca în anul 1903. Pretutindenea în lume un zor și stăruință de înaintare, de a îndrepta omisiunile și greșelile făcute, de a produce idei noi, de a pregăti terenul pentru îmbunătățiri. La noi din contră a domnit sărăcia în fapte. Este incontestabil, că una din cele mai mari piedeci a unei dezvoltări sănătoase și durabile a vieții economice din patria noastră este politica nefericită a Ungariei. În anul expirat carul parlamentar al Ungariei s'a înglodat, o minoritate a reprezentanței poporului a nimicit toate speranțele mari cu cari s'a început anul. Încheierea pactului între Ungaria și Austria n'a produs decât desamăgire. Proiectele de investițiuni, colonisări, reforma căilor ferate vicinale, a drumurilor de stat și private, cu un cuvânt, tot ce era menit pentru consolidarea și creșterea bunăstării, a fost zădărnicit de obstrucțiune. Devastațiunile politice ale anului acestuia cad afară de cadrul contemplațiunii noastre, cu atât mai mult ne privesc pagubele economice. Trebuie să constatăm că s'a pierdut timp de un an, că nu avem tarif vamal, că referitor la politica comerțului nostru internațional, referitor la viitoarele tractate comerciale, referitor la raportul nostru față de Austria trăim în totală nesiguranță. De present nu scim, când își va pute legislațiunea începe

activitatea sa, când se va lucra în fine cu putere, energie și pătrundere întru dezvoltarea economică. Guvernul nostru numai cu crearea unei legi pentru regularea emigrațiunii a isbit. Legea de emigrațiune și obstrucțiunea caracterizează anul 1903.

În ruina generală un singur moment important a ieșit la iveală, situațiunea schimbată a agriculturii noastre. Nu numai că recolta anului 1903 a fost mai bună decât a altor ani, dar' prețul cerealelor și a produselor animalice a crescut. Valoarea recoltei de plante se prețuiesce la 2.5 miliarde, valoarea produselor animalice la 420 milioane, iar' valoarea producțiunii de vin, poame și lemne la 230 milioane. deci venitul brut al agriculturii și al silviculturii Ungariei face 3200 milioane. Plusul de câștig obținut din creșterea producțiunii și din urcarea prețului, se evaluează la K 300 milioane.

Circulațiunea de mărfuri a Ungariei a progresat în mod simțitor. Importul a crescut cu K 30.5 milioane și a ajuns la K 111.3 milioane, exportul a crescut cu K 63.3 milioane și a ajuns la K 1241.2 milioane. Deci bilanțul s'a îmbunătățit încât va, întru cat la comerțul total de K 2353.5 milioane, rezultă un sald activ de K 106 milioane din 1902. Circulațiunea noastră principală se desfășură între noi și Austria. Importul din Austria se evaluează la 858.3 milioane, exportul nostru în Austria 861.7 milioane, așa că rămâne un sald neînsemnat în favorul nostru. Cele mai importante articole de import sunt mărfurile textile, cari figurează în bilanț cu K 438 milioane, iar' articolele cele mai importante de export sunt grâul și făina cari figurează cu K 431 milioane.

Situațiunea industriei mari și mici n'a suferit nici o schimbare în spre bine. A lipsit impulsul spre lucrare mai intensivă și chiar asupra industriei au apăsă mai mult stările produse prin stagnarea politică. Industria a așteptat și a avut necesitate de investițiune din partea statului, iar' statul în anul acesta n'a făcut-o. Statul ca comitent a avut un rol subordonat, afară de aceasta guvernul n'a fost în stare să realizeze programul de investițiune.

Ceea-ce privesce aglomerarea de capitaluri, atât la noi cât și pe alte piețe de bani, se poate constata o îmbunătățire. Aceasta ameliorare își are expresiunea în creșterea depunerilor la toate institutele de bani. Cu finea anului 1902 starea depunerilor a fost K 2350 milioane, probabil că cu finea anului 1903 s'au urcat la circa K 2500 milioane. O mare parte a creșterii capitalurilor este a se atribui sumelor de bani cari incurg în țeară dela emigranți. Emigranții trimit acasă anual circa 60—80 milioane coroane. Etalonul de interese n'a suferit mari schimbări în decursul anului, căci în primele opt luni ale anului a fost cererea de bani mică. La noi etalonul a fost mai redus decât în Londra și Berlin, așa că Austro Ungaria nu numai că a încetat cu procurarea de bani din străinătate, dar' Banca austro-ungară a fost chiar în stare de a plasa și valora în Londra cantități mari de aur. Etalonul oficial s'a menținut la 3 $\frac{1}{2}$ %.

Reforma valutei nu s'a putut finaliza nici în anul acesta. Ce este drept cu 1 Martie toate notele s'au scos din circulațiune, iar' datoria comună de stat de K 312 milioane fiorini s'a amortisat aproape toată. Pentru începerea plăților în monetă sunătoare s'a făcut un proiect de lege, care însă n'a ajuns încă la dezbateri în parlament.

Pentru fondări de întreprinderi noi s'au întreprins în Ungaria K 24.318.000, pentru urcarea capitalului de acțiuni K 38.158.000. Din contră 23 întreprinderi

prinderi și-au redus capitalul cu K 27.123,000, iar 115 întreprinderi și asociațiuni au liquidat.

Din întreprinderile noue sunt:

	Capital
39 bănci	K 3.365.000
35 întreprinderi industriale	" 1.885.000
23 case de păstrare	" 10.335.800
3 căi ferate vicinale	" 4.049.600
3 bănci de asigurare	" 400.000
34 diverse societăți pe acții	4.283.000

Bursa noastră sub impresiunea pactului încheiat cu Austria a luat la începutul anului un avânt. În curând însă sub impresiunea evenimentelor politice din țară a dat îndărăt și numai pe la finea anului și-a recăștigat din nou circulațiunea de mai înainte.

u.

JURISDICȚIUNE.

Sfera de competență a direcțiunii. De competența direcțiunii societății pe acțiuni se ține în sensul § 182 al L. C. conducerea afacerilor societății; prin urmare direcțiunea nu este îndreptățită a se împărtăși pe sine ori a împărtăși pe vre-un membru al ei, în sarcina societății respective, cu venituri, cari nu sunt provădute în statute ori cari nu sunt fixate special prin adunarea generală.

(Curia reg. No. 66/903).

*

Cine este proprietar mic? La cererea camerei comerciale și industriale din B.-Pesta ministrul de comerț, în conțelegere cu ministrul de agricultură, a enunțat de curând, că proprietar mic este a se considera acela, *moșia căruia nu este mai mare de 100 jughere*, și anume fără considerare dacă respectivul este proprietar, arăndator ori usufructuar al moșiei. În sensul acesta a decis de altcun chestiunea și art. de lege XII. din 1894.

AFACERI FINANCIARE.

Congresul Băncilor populare în România.

Din inițiativa dlui ministru Haret, director general al creditului agricol, băncile populare din România sunt convocate în zilele de 11 și 12 Ianuarie 1904 la un mare congres, care se va întruni la Focșani. Toate băncile populare sunt invitate a-și trimite unul sau mai mulți delegați.

Scopul acestui congres e de a desbata câteva chestiuni privitoare la mișcarea băncilor populare și la foloasele ce pot trage dintr'însele, pentru dezvoltarea economică a sătenilor, cum și pentru a permite tuturor să expue părerile lor, și să se formeze astfel între toți conducătorii de bănci comunitate de vederi cât mai deplină.

Lucrările congresului vor fi împărțite: în ședințe plenare și în ședințe de secțiuni.

În ședințele plenare se vor ține de cătră persoane alese de consiliul de administrație al Cassei centrale a băncilor populare 4 conferențe:

1. O conferență asupra situațiunii juridice a băncilor populare, studiând legea acestor bănci, și arătând diferitele cerințe ale ei și modul de a se conforma ei.

2. O conferență asupra administrațiunii băncilor populare, dându-se explicațiuni asupra actelor de imprimat.

3. 2 conferențe asupra diferitelor forme de asociațiuni sătenesci, ce se pot desvolta cu ajutorul băncilor populare. De pildă societatea pentru stringerea și vinderea în comun a produselor..., pentru facerea în comun de pepiniere pentru replantarea viței, pentru cumpărarea în comun de vite și mașine agricole.

Aceste 4 conferențe nu vor fi urmate de nici o discuțiune.

În ședințele pe secțiuni fie-care persoană este invitată a prezenta părerile ei asupra tuturor chestiunilor și ele vor fi discutate cu de-amănuntul, spre a fi pe urmă supuse întregului congres în ședința de închidere.

+

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 7 Ianuarie 1904.

La ultimo circulațiunea în piața internă de bani a fost extraordinar de mare și aceasta mai cu seamă în cele două capitale ale monarhiei și pe teritoriile stabilimentelor industriale austriace, pe când în Ungaria, în provincie cererea a fost minimală. Abundența de numărar în provincie o arată mai eclatant faptul, că la finea anului expirat filialele din Ungaria ale Băncii Austro-Ungare au avut în portofoliul lor cu K 3-6 milioane mai puține cambii decât la finea anului 1902. Abundența de bani o dovedesce și aceea, că imediat după ultimo discountul privat s'a redus în Viena cu $\frac{5}{8}\%$ la $\frac{3}{4}\%$ iar cambiiile morilor din Budapesta s'au discountat cu $\frac{1}{4}\%$ sub rata oficială, adică cu $\frac{3}{4}\%$; cambiiile comerciale de portofoliu în fine s'au discountat după bonitate și scadență dela $\frac{3}{4}\%$ în sus.

În piața internațională de bani încă s'a arătat cu ultimo o încordare a situației, curând după ultimo însă discountul s'a redus iarăși pretutindenea.

În Berlin discountul privat s'a redus la $\frac{2}{4}\%$, în Londra la $\frac{3}{16}\%$ și în Paris la $\frac{2}{8}\%$.

AGRICULTURĂ.

Situațiunea agricolă.

În Ungaria. Raportul ministerului de agricultură ungar dela 30 Decembrie 1903 constată următoarele asupra situațiunii sămănăturilor și a împrejurărilor agricole în luna Decembrie:

În primele două decade ale lunii Decembrie a domnit în preponderanță timp dulce, ploios și neguros; din contră în decada ultimă s'a pornit timp mai friguros și în multe locuri a și nins. În unele regiuni ale țării sămănăturile sunt scutite printr'un acoperământ de zăpadă; dar și unde le lipsesce acest scut, situațiunea sămănăturilor este satisfăcătoare. Preste tot situațiunea sămănăturilor în țară este satisfăcătoare. Lucrările agricole s'au restrins mai mult la restaurarea viilor și la alte diferite lucrări în jurul casei. Îmbunătățindu-se drumurile s'a început căratul lemnelor din pădure. Oamenii nu se plâng de lipsă de nutreț și de paie, de aceea vitele sunt în stare bună în toată țara.

În România pământul este acoperit aproape complet cu zăpadă, sămănături de toamnă s'au făcut multe și situațiunea lor este bună din toate punctele de vedere.

În Rusia s'a estimat recolta grâului din anul 1903, care este cel puțin egală cu cea din anul precedent, anume 221.763,000 hl. față cu 221.618,000 hl. în 1902.

În Germania recolta grâului a fost inferioară recoltei din 1902.

În *Francia* timpul din urmă nu a fost favorabil sămănăturilor.

În *Canada* se confirmă din și în și tot mai mult deficitul în producțiunea de grâu.

În *Argentina* au căzut ploii în timpul din urmă, cari însă — cum se crede — nu au stricat sămănăturilor.

În *Australia* recolta anului 1903 este foarte favorabilă față cu cea din 1902.

COMERCIU.

Reforma camerelor de comerț. Președintele camerei de comerț și industrie din Budapesta a ținut la 30 Decembrie anul trecut în hala de comerț ung. o conferență în chestia reprezentării intereselor comerciale și industriale. Mai întâiu a accentuat ideea referitoare la reforma camerelor de comerț, arătând, că puterea intelectuală a instituției trebuie să fie păstrată și mărită, și se întreabă, că oare aceasta se poate ajunge prin sistemul reprezentării actuale, pe baza dării, sau alegându-se puteri de specialitate mai distinse, ori eventual introducându-se sistemul de alegere mijlocit ce se practică în *Francia*; de oare-ce, trebuie să recunoaștem, că sistemul nostru de alegere nu mai satisface nici pretensiunile juste ale singuratecelor grupe de interese ale comercianților și industriașilor mari, mijlocii și mici, etc., nici nu oferă garanție pentru satisfacerea intereselor obiective ale instituției.

În rëndul al doilea a fost vorba, că oare sporierea efectuită a camerelor și în general sistemul camerelor regionale corespunde cerințelor, și că oare interesele cele mari ale comerțului și industriei nu ar fi mai bine protejate și promovate, dacă instituțiunea camerelor ar fi liberată de sub povara chestiilor agricole, restringându-se cercul lor de activitate numai la emporiile mai mari de comerț și industrie. În deosebi pentru capitală, acest punct de vedere ar merita de fapt o cumpănire temeinică.

Ca a treia idee de reformă se sulevează chestiunea, că oare instituțiunea camerelor nu s'ar putea folosi la validitatea practică a spiritului comercial ce residă în ele... Camerele comerciale din străinătate au făcut pe acest teren mari servicii, în deosebi în *Francia*, unde camerele de comerț inițiază mari întreprinderi, întrețin legături comerciale, magazine, muzee comerciale, expoziții, școale comerciale de specialitate, burse de mărfuri și de efecte, etc. +

CRONICA.

Banca Austro-Ungară. Ședința plenară a consiliului general al Băncii Austro-Ungare, pentru stabilirea definitivă a bilanțului anului de gestiune 1903, se va ține luni la 11 Ianuarie a. c. Dividenda anului de gestiune expirat va fi de circa K 60— de acțiune, față de K 56— în 1902. Cifrele definitive ale bilanțului însă vor permite probabil o mică urcare a dividendei, după-ce în săptămânile ultime ale anului expirat circulațiunea băncii de emisiune a fost extraordinar de mare.

Resultatul conversiunii rentei comune. Conform unei publicațiuni recente a ministrului de finanțe austriac din obligațiunile rentei comune de stat de 4.2% în valoare nominală de K 3.621.188,200 convertite în Februarie a. tr. s'au răscumpărat cu bani

gata K 6.378.600 și în locul acestora s'au emis de curând obligațiuni de rentă austriacă în coroane cu 4% „al pari“ de aceeași sumă. Până la finea lui *Novembre* a. tr. s'au stampilat la 4%, obligațiuni în valoare de K 3,425.462,070, dintre cari au fost prezentate din:

	rentă de argint		total
	milioane	coroane	
Austro-Ungaria	1.830.600	882.870	2.713.040
Belgia	58.640	54.073	112.713
Germania	40.109	242.430	282.539
Anglia	3.306	11.506	14.811
Franta	5.091	48.738	53.829
Olanda	61.741	163.977	225.719
Italia	5.050	12.564	17.614
Elveția	1.690	3.070	4.760

Circulațiunea notelor de stat. În luna *Decembrie* 1903 circulațiunea notelor de stat s'a redus în total cu fl. 90,980, anume cu fl. 65,780 la notele à fl. 5— și cu fl. 25,200 la cele à fl. 50—. Schimbarea ivită în cursul anului 1903 în circulațiunea notelor de stat o arată tabela următoare:

	31 Dec. 1902	31 Dec. 1903	schimbare în 1903 K
note à fl. 5 =	fl. 2.146.860	fl. 1.196.575	— 1.900,570
„ „ „ 50 =	„ 495.155	„ 297.550	— 395,200
total fl.	2.642,010	fl. 1.494,125	— K 2.295,770

Prin urmare la finea anului 1903 s'au mai aflat în circulațiune note de stat în valoare nominală de K 3.988.250, care sumă este a se răscumpăra în sensul art. de lege XXXI din 1899 pe speșele comune ale *Ungariei* și *Austriei*.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

„**Carnetul agricultorului**“ pe anul 1904 sub direcțiunea dlui N. N. Andronescu, agronom, directorul revistei „*Amicul Agricultorului*“, fost inspector domeniial și director al școlii centrale de agricultură, conținând o bogată materie tratând chestiuni de agricultură cu ramurile ei, materie calendaristică și spațiu liber pentru notițe zilnice. Această lucrare, care anul trecut, la prima ei edițiune, a avut un succes remarcabil, este de prima necesitate pentru toți agricultorii, fie ei mari sau mici proprietari, cultivători, arăndași, administrațori de moși, etc., precum și învățătorilor rurali, profesorilor dela școlile agricole inferioare, etc. Prețul unui exemplar: K 2— legat în pânză și K 3— legat în piele. Contra acestui preț, plus 50 fl., pentru porto și recomandare de fie-care exemplar, se vor expeda comandașele. Comandașele trebuie făcute imediat. A se adresa comandașele și mandatele postale: Administrația „*Carnetului agricultorului*“ București, Strada Bateriilor Nr. 41.

SUMAR.

Concurența. — Măsuri contra defraudărilor. — Controlul institutelor de bani — Anul economic 1903. — *Jurisdicțiune:* Sfera de competență a direcțiunii, Cine este proprietar mic? — *Afaceri financiare:* Congresul Băncilor populare în România. — *Revista financiară:* Situațiunea. — *Agricultură:* Situațiunea agricolă. — *Comerțiu:* Reforma camerelor de comerț. — *Cronică:* Banca Austro-Ungară, Resultatul conversiunii rentei comune, Circulațiunea notelor de stat. — *Bibliografie:* „*Carnetul agricultorului*“ pe anul 1904.

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 7 Ianuarie 1904.

%	V A L O R I	Viena vinde	Bpsta vinde
	Datoria publică comună.	v cor	p. 100 k
5	Renta unit. în hârtie, Mai, Nov., 16% dare	100.85	101.—
5	" " arg. Ian, Iulie, 16% " "	100.85	101.—
4	Losuri d. a. 1854 à fl. 250— v. c. 20% " "	190.—	175.—
5	" " " 1860 à fl. 500— " 20% " "	153.90	158.50
5	" " " 1860 à fl. 100— " 20% " "	186.25	188.—
—	" " " 1864 à fl. 100— " 20% " "	260.—	262.—
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	120.65	121.—
4	" " Cor.	100.70	101.—
3 1/2	" " de invest.	93.20	—.—
	Datoria publică ungară.		
4	Kenta ung. aur. scut. de dare	119.—	119.50
4	" " Cor. " " "	99.10	99.40
3 1/2	" " " " " " " " " " "	91.10	91.75
4	Impr. ung. cu premii à 100 fl.	210.50	211.—
4	" p. regul. Tisei sc. de dare	166.—	166.50
4 1/2	Oblig. de regalii croat-slav.	102.—	102.—
3	Impr. p. regul. Porților de fier " " "	86.75	87.—
4	Oblig. rurale croato-slavone " " "	—.—	99.50
4	" " ungare " " "	99.20	100.—
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regularea Dunării, à 100 fl.	282.—	—.—
4	Obl. Soc. Temeș-Bega	98.70	99.—
5	Imp. cu prem. al orașului Viena	106.60	—.—
2	" " sêrbesci à 100 fr.	94.50	—.—
—	Oblig. cu premii a C. fer. turc. à 400 fr.	132.—	—.—
—	Impr. bulgar 1889	107.75	108.—
	Scrisuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fonc. austr.	100.40	—.—
3	" " " " " " " " " " " " "	297.—	—.—
4	Banca austro-ungară 40 1/2 ani	101.75	101.75
4	" " " " " " " " " " " " "	—.—	101.75
4 1/2	Banca comerc. ung. Pesta	101.—	101.—
4 1/2	Obl. com. ale Băncii com. ung., Pesta, repl. 110 2/3 în fl.	107.90	108.—
4	Obl. com. ale Băncii com. ung., Pesta, 50 1/2 ani	100.50	101.—
4	" " " " " " " " " " " " "	99.50	100.—
4	Inst. de credit fonciar ungar	100.10	100.50
8 1/2	" " " " " " " " " " " " "	100.—	92.—
4 1/2	Banca hipotecară ungară	100.90	101.25
4	" " " " " " " " " " " " "	101.15	99.75
4	" " " " " " " " " " " " "	271.50	136.50
3 3/4	Banca hip. ung. cu premii	—.—	113.25
5	Albina, Sibiu	—.—	102.50
4	Cassa de păstrare Sibiu, em. IV.	—.—	102.50
4	Inst. de credit fonciar Sibiu, em. VI.	—.—	102.25
	Losuri.		
	Basilica, à fl. 5.—	20.10	21.25
	Credit, à fl. 100.—	475.—	480.—
	Clary, à fl. 40— v. c.	180.—	—.—
	Buda, à fl. 40—	178.—	180.—
	Pálffy, à fl. 40—	176.—	175.—
	Crucea roșie austriacă, a fl. 10—	53.75	56.—
	" " ungară, à fl. 5.—	27.60	29.—
	Rudolf, à fl. 10—	68.—	—.—
	Salm, à fl. 40— v. c.	240.—	—.—
	Salzburg, à fl. 20—	82.—	—.—
	St. Genois à fl. 40— v. c.	285.—	—.—
	Impr. cu prem. al oraș. Viena, 1874	507.—	—.—
	Triest, à fl. 50—	—.—	—.—
	„Jó sziv“, à K. 4—	—.—	10.40
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11.87	11.43
	" " c. reg.	11.36	11.36
	Napoleond'or (20 frci sau 8 fl. v. a.)	19.07	19.07
	20 Marce germ. aur	23.52	23.52
	Ruble rusesci de hârtie per bucată	—.—	2.53 1/2
	Bilete germ. 100 M.	117.35	117.42
	" franc. 100 Fr.	—.—	95.50
	" ital 100 Lire	95.40	95.65
	Ruble, bilete, 100	253.50	—.—
	Lei românesci, 100	—.—	94.95

Prețul per bucată

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 7 Ianuarie 1904.

		per 50 kg. vinde	
Grâu de Bănat		7.70—	8.15—
" " Tisa		7.80—	8.40—
" " Pesta		7.70—	8.25—
" " Alba-reg.		7.80—	8.25—
" " Bacica		7.80—	8.10—
Secară		6.30—	6.35—
Orz		5.45—	5.75—
Ovės		5.45—	5.70—
Porumb		4.75—	4.95—
Rapiță		10.75—	11.25—
Untură de porc B.-Pesta		—	66.50—
Slănină (clisă)		59.50—	61.50—

Bursa de București.

Cursul din 5 Ianuarie 1904.

		vinde Lei	
Renta amort. 1881 de 5%		100 1/2	
" " 1892 de 5%		99 1/2	
" " 274 mil. de 4%		90	
" " 1898 de 4%		89	
Fonciare rurale 5%		100 1/4	
" " " " 4%		91 3/4	
Scris. fonc. urb. București 5%		90 3/4	
" " " Iași		86	

„CERES“ societate comercială pe acții în Satul-nou în lichidare.

Publicațiune.

Conform decisiunii adunării generale din 4 Octobre 1903 și a § 202 din legea comercială, recercăm pe eventualii creditori ai societății comerciale pe acții „Ceres“ să-și insinue pretensiunile lor direcțiunii încredințate cu lichidarea în termen de 6 luni dela a treia aparițiune a acestei publicațiuni.

Satul-nou (Réva-Ujfalu), în 20 Decembre 1903.

Nr. 68 [3-3]

Direcțiunea.

Drepturile, datorințele și responsabilitatea membrilor din direcțiune de

Alfred Kormos,
traducere autorisată de

Constantin Popp,
funcționar la Centrala inst. de credit și de econ. „Albina“.

Prețul 3 cor.

Se poate comanda la traducător în Sibiu sau la Librăria arhidieceșană din Sibiu.